NGHI LỄ TẠI VĂN MIẾU QUỐC TỬ GIÁM

TRUNG TÂM HOẠT ĐỘNG VĂN HÓA KHOA HỌC
VĂN MIẾU - QUỐC TỬ GIÁM

NHÀ XUẤT BẢN
THÔNG TIN VÀ TRUYỀN THÔNG

Trong lịch sử dân tộc Việt Nam từ xưa đến nay, "văn trị, võ công" là hai lĩnh vực quan trọng trong việc dựng nước và giữ nước. Vậy nên tế lễ tại Văn Miếu luôn được coi là điển lễ quốc gia, mang tính giáo dục truyền thống "uống nước nhớ nguồn" của thế hệ sau đối với thế hệ trước. Đó còn là sự biết ơn, lòng ngưỡng mộ với những người đã có công trong việc xây dựng và bồi đắp cho đạo học.

Năm 1070, Vua Lý Thánh Tông (1023 – 1072) đã cho dựng Văn Miếu ở phía nam Kinh thành Thăng Long để thờ các bậc Tiên Thánh, Tiên Hiền của Nho học.

Khổng Tử (551 - 479 TCN), nhà tư tưởng, nhà giáo dục tiêu biểu của Trung Hoa cổ đại, một trong những người sáng lập nên Nho giáo.

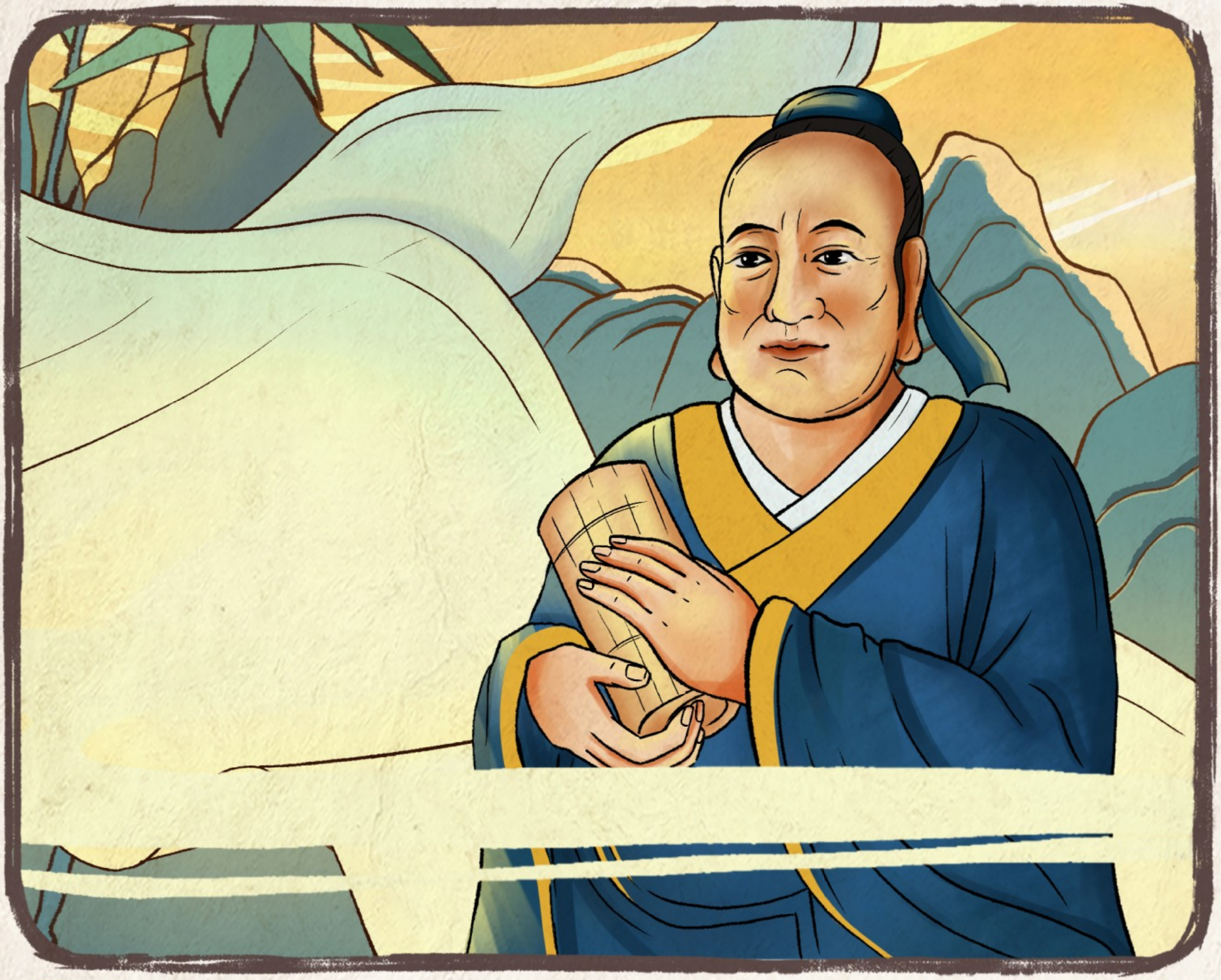

Nhan Hồi (513?–482 TCN), học trò giỏi nhất trong số các học trò của Khổng Tử, được người đời sau xưng tụng là Phục Thánh Nhan Tử.

Tăng Sâm (505 TCN - 436 TCN), kế thừa và phát triển tư tưởng của Khổng Tử, đề cao chữ Hiếu, Tín. Đại học và Hiếu kính là hai tác phẩm do Tăng Sâm ghi lại lời Khổng Tử dạy học trò.

Tử Tư (483-401 TCN), cháu đích tôn Khổng Tử, học trò của Tăng Sâm. Tử Tư được coi là người kế thừa chính thống của học thuyết Khổng Tử.

Mạnh Tử (372 – 289 TCN), người được hậu thế tôn làm "Á thánh", phát triển Phái hệ Nhân Nghĩa có ảnh hưởng sâu rộng, được xem là “khuôn vàng, thước ngọc” trong việc cai trị quốc dân của các triều đại phong kiến.

Đến thời Trần, Tư nghiệp Quốc Tử Giám Chu Văn An (1292 – 1370) được phối thờ sau khi ông mất năm 1370.

Hằng năm, triều đình thực hiện lễ tế vào mùa xuân và mùa thu. Theo quy định tế lễ tại Văn Miếu do nhà vua làm chủ lễ hoặc cử hoàng thân đại thần đến thay.

Theo Khâm định Việt sử thông giám cương mục, năm 1476, thời Hồng Đức, tháng 2, mùa xuân: "Nhà vua ra nhà Thái học làm lễ Thích điện đấng Tiên sư. Nhà vua thân lễ Thích điện đấng Tiên sư và sai văn thần chia nhau làm lễ tế ở hai bên ban thờ Đông vu, Tây vu".

Khu Điện Đại Thành xưa là nơi tổ chức các nghi lễ tế các bậc Tiên Thánh, Tiên Hiền tại Văn Miếu - Quốc Tử Giám. Khu vực này bao gồm 1 sân gạch và hai dãy nhà: Bái đường - nơi hành lễ, và Hậu cung ở chính giữa; Hai bên Đông - Tây là hai dãy Tả vu và Hữu vu - xưa là nơi thờ Thất thập nhị hiền. Thời Trần, Tư Nghiệp Quốc Tử Giám Chu Văn An được thờ tại đây (1370).

Để chuẩn bị vào ngày lễ chính, tại Văn Miếu - Quốc Tử Giám, đặc biệt Khu Điện Đại Thành - nơi diễn ra lễ tế, được quét dọn sạch sẽ.

Các bàn thờ được bày trang trọng, đèn nến rực sáng. Cụ thể, lễ vật có hình ảnh ba con vật đã được mổ và làm chín gồm: bò, dê, lợn và hương hoa, oản quả. Bên cạnh đó, không gian lễ tế còn được trang hoàng thêm với chiếu, lọng, tàn, bát bảo, quán tẩy, đèn long trúc, giá văn, chúc văn…

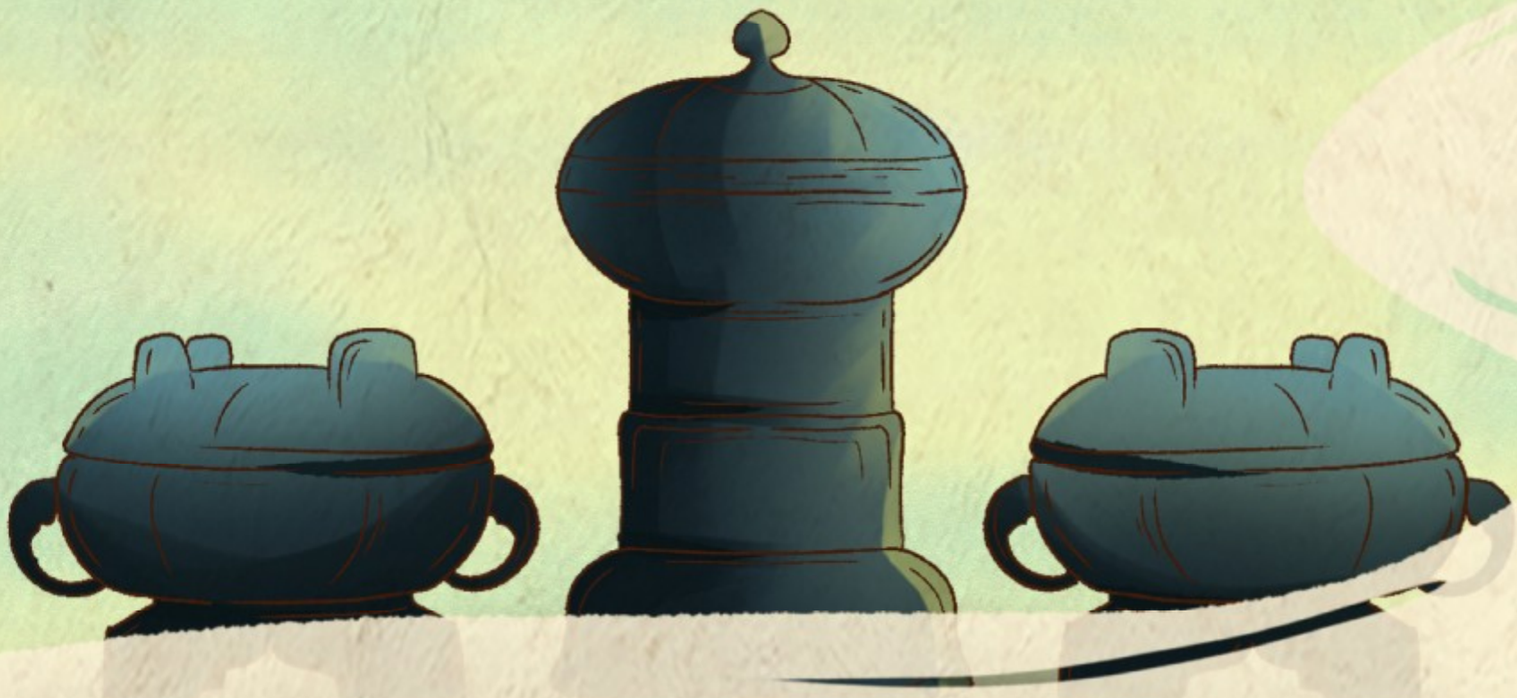

Đồ tế khí tại Văn Miếu thể hiện sợi dây gắn kết cõi âm và dương gian, mỗi một món đồ tế khí lại có ý nghĩa tâm linh khác nhau.

Ngoài nhà vua, quan đại thần làm chủ lễ, tham gia hành lễ còn có các quan, học quan, các Giám sinh với y phục cổ truyền tươm tất.

Trong không khí thành kính và tâm linh đó, chủ tế thay đồ lễ phục và tiến hành tế lễ.
Thời gian tế lễ khoảng 1 giờ đến 1 giờ rưỡi.

Các tuần tế được tuân thủ nghiêm ngặt, ban đầu là dâng hương, rồi lần lượt đến dâng rượu, dâng nước, dâng vật phẩm một cách thành kính.

Cuối cùng là chủ tế đọc bài văn tế dõng dạc, hào sảng.

Năm 1802, Văn Miếu – Quốc Tử Giám chuyển vào kinh đô Huế, Văn Miếu Thăng Long trở thành Văn Miếu Bắc Thành, vua Gia Long tham gia tế lễ.

Sau đó, các buổi tế lễ tại Văn Miếu và đền Khải Thánh chủ yếu do chính quyền Hà Nội đứng ra tổ chức. Đến kỳ tế, một viên quan sẽ làm chủ tế ở Văn Miếu, một viên Học chính làm chủ tế ở đền Khải Thánh, 14 viên văn thần phụ trách ở các án thờ phụ. Lễ vật tại ban thờ Khổng Tử dùng Tam sinh: trâu, dê, lợn và 1 mâm xôi, 3 mâm quả phẩm.

Tổng đốc Hà Đông Hoàng Trọng Phu trong lễ tế xuân tại Văn Miếu năm 1926

Sau Cách mạng Tháng 8, việc thực hành nghi lễ tại Văn Miếu có nhiều thay đổi. Ngày 21/10/1945, Chủ tịch Hồ Chí Minh đại diện Chính phủ Lâm thời Việt Nam Dân chủ Cộng hòa làm chủ lễ. Phẩm vật là hương hoa oản quả, lễ phục dùng đồ âu, thay mũ thụng áo xanh. Bộ trưởng Bộ Nội vụ Huỳnh Thúc Kháng chủ trì buổi tế Thu một năm sau đó vào ngày 22/9/1946.

Năm 2003, tượng thờ các vị vua sáng lập và phát triển Văn Miếu – Quốc Tử Giám được đưa vào thờ tại khu Thái học cùng với tượng thầy giáo Chu Văn An.

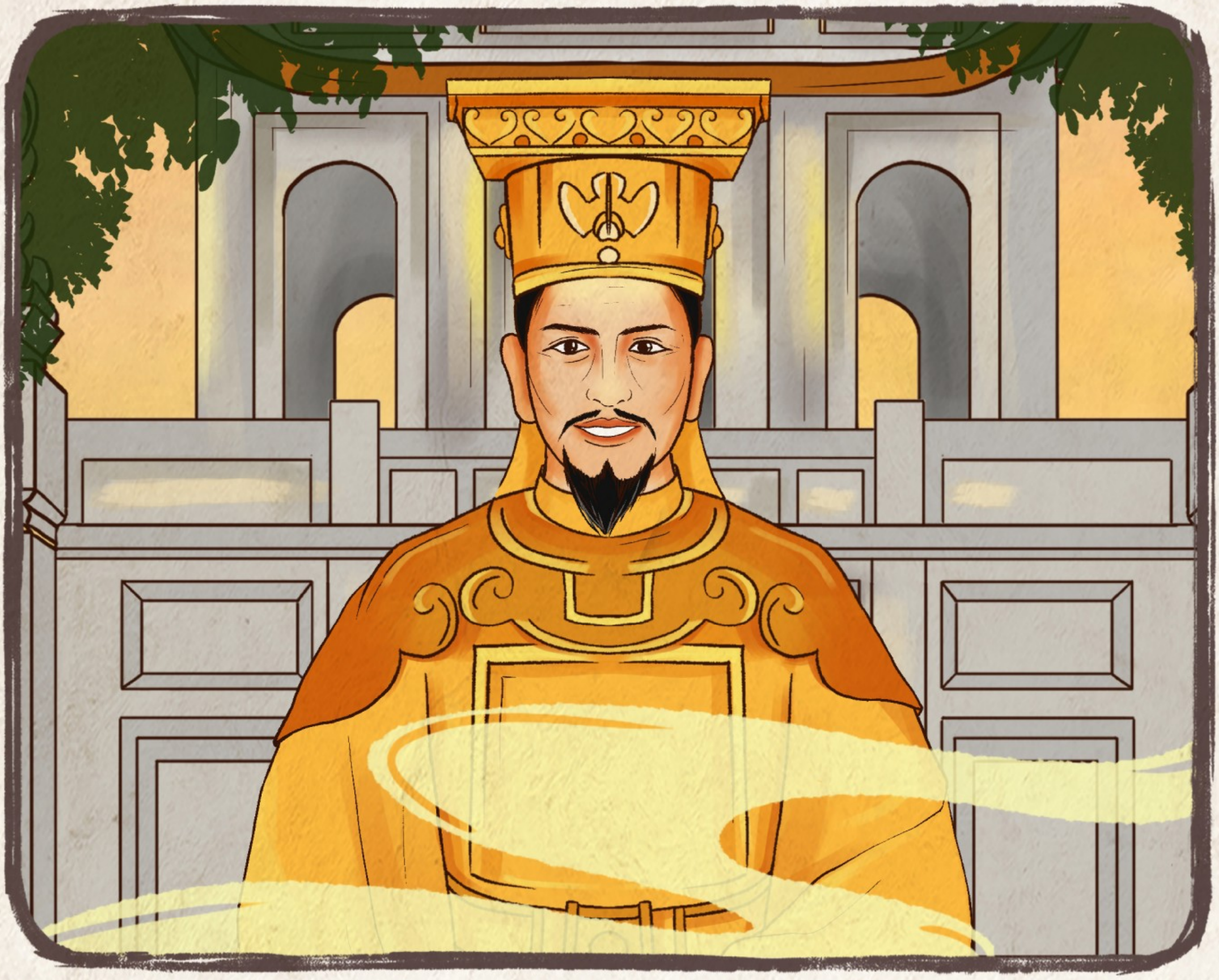

Vua Lý Thánh Tông (1023 – 1072), người cho xây dựng Văn Miếu năm 1070,
mở nguồn Đạo học.

Vua Lý Nhân Tông (1066 – 1128), là học trò đầu tiên học tại Văn Miếu khi mới thành lập, người cho mở kỳ thi Minh kinh bác học năm 1075 và cho xây Quốc Tử Giám năm 1076, đặt nền móng cho nền giáo dục khoa cử nước ta.

Vua Lê Thánh Tông (1442 – 1497), người đã cho sửa sang, mở rộng Văn Miếu - Quốc Tử Giám. Năm 1484, vua cho dựng bia Tiến sĩ đặt tại Văn Miếu nhằm biểu dương Nho sĩ hiển đạt, khuyến học; khẳng định vai trò và giá trị nhân tài; răn dạy kẻ sĩ về trách nhiệm đạo lý; khuyến khích điều lành, ngăn ngừa điều ác.

Hiện nay, Văn Miếu - Quốc Tử Giám là trung tâm hoạt động văn hóa, khoa học, giáo dục của Thủ đô Hà Nội. Việc thực hành các nghi lễ có nhiều thay đổi cho phù hợp với điều kiện của xã hội hiện nay.

Lễ dâng hương trong các sự kiện lớn được tổ chức tại Văn Miếu như : Tuyên dương Thủ khoa xuất sắc, các cuộc hội thảo về danh nhân khoa bảng…

Lễ dâng hương cho hoạt động khuyến học. Đây là việc làm giúp các em học sinh hiểu sâu hơn về truyền thống "tôn sư trọng đạo". Thông thường, sau lễ dâng hương, đoàn trường được nghe thuyết minh viên giới thiệu về di tích Văn Miếu – Quốc Tử Giám.

Lễ dâng hương trong dịp Tết Nguyên đán. Buổi lễ được diễn ra thành kính và trang trọng, thu hút đông đảo khách tham quan.

Đây là những sinh hoạt văn hóa cao đẹp, thể hiện đạo lý của người Việt là hiếu học và tôn sư trọng đạo. Giúp các học sinh, sinh viên ngày nay hiểu hơn về lịch sử giáo dục, khoa cử, các tấm gương tiêu biểu của ông cha ta ngày xưa. Từ đó khích lệ tinh thần vượt khó, vươn lên trong học tập, hiếu nghĩa, khơi dậy lòng tự hào dân tộc, tình yêu quê hương đất nước trong trái tim mỗi người.

NGHI LỄ TẠI
VĂN MIẾU - QUỐC TỬ GIÁM

Chịu trách nhiệm xuất bản, nội dung
Giám đốc - Tổng Biên tập: Trần Chí Đạt

Biên tập sách điện tử: Nguyễn Tiến Phát - Phạm Thị Thanh

Trình bày sách: Công ty cổ phần Vietsoftpro

Trình bày bìa: Công ty cổ phần Vietsoftpro

Đối tác liên kết:
Trung tâm hoạt động Văn hoá Khoa học Văn Miếu - Quốc Tử Giám
58 - Quốc Tử Giám - Đống Đa - Hà Nội

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 916-2024/CXBIPH/19-29/TTTT
Số quyết định xuất bản: 41/QĐ-NXB TTTT ngày 10/4/2024
Nộp lưu chiểu Quý II năm 2024
Mã ISBN: 978-604-80-9331-0 **Sách không bán**